

Till
Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Friskolornas riksförbunds yttrande över huvudbetänkandet Långtidsutredningen (SOU 2015:104), dnr Fi2016/00169/BaS

Friskolornas riksförbund (nedan kallat förbundet) har getts möjlighet att lämna synpunkter på ovan rubricerade betänkande och vill framföra följande.

Förbundet har valt att framförallt koncentrera sig på de delar i utredningen som behandling utbildningsfrågorna och vill i övrigt ansluta sig till det remissvar som Almega lämnar.

Effektiv resursanvändning

Det framtidsscenario som Långtidsutredningen skisserar visar på vikten att offentliga medel används på ett effektivt sätt. Den kraftiga ökning som utredningen förutser, + 25 procent, av barn och unga under de kommande 20 åren, innebär stora påfrestningar för framförallt kommunernas ekonomi. Detta i kombination med att det också förutspås en stor brist på lärare inom förskola och skola, understryker vikten av att de resurser som står till förfogande används på ett effektivt sätt. Vi ser också en snabb teknisk utveckling på flera olika områden och inget talar för att detta inte också kommer att påverka utbildningsområdet. Det är svårt att avgöra vilka effekter det får på kostnaderna, men helt klart måste det också finnas en effektiviseringspotential för skolans del. Det kan handla om såväl administration, uppföljning som undervisning. Lägg till detta Långtidsutredningens konstaterande att de kommunala investeringsplanerna inte är i takt med behovet, så framkommer ett stort behov av att hitta andra aktörer som kan bistå i arbetet med att tillgodose de stora behov som finns på utbildningsområdet, inom förskola och skola. Detta understryker vikten av att privata aktörer får möjlighet att bidra i detta arbete. Något som i sin tur kan leda till ett effektivare resursutnyttjande. Detta understryks också av utredningens eget konstaterande att det ökade antalet privata aktörer som tillkommit under senare år inte varit kostnadsdrivande.

Vikten av konkurrensneutralitet samt bättre målstyrning

Konkurrens i ekonomin är av stor vikt. En väl fungerande konkurrens förutsätter att det inte finns snedvridande effekter i regelverket eller tillämpningen. Därför instämmer vi också i utredningens påpekande att det regelverk som finns inte får diskriminera mellan befintliga och potentiella aktörer, företagsformer, affärsmodeller eller tekniker. Detta är ett mycket viktigt påpekande, inte minst mot bakgrund av den debatt som just nu pågår om välfärdsföretagande inom vård, skola och omsorg där det framförs önskemål om att lagstiftningen ska favorisera vissa företagsformer framför andra.

Den svenska debatten har länge präglats av detaljstyrning i hur, trots att det i många fall handlar om verksamhetsområden som är målstyrda, vilket hämmar utvecklings- och innovationskraften. Mot bakgrund av de utmaningar som utredningen beskriver så är det än viktigare att minska detaljstyrningen och fokusera än mer på mål, resultat och kvalitet. Det sätter också frågor som en god organisation och styrning inom såväl offentlig som privat verksamhet i centrum.

Sjunkande kunskapsresultat och lärarbrist bör mötas med modernt och lösningsinriktat tänkande och en reglering som underlättar

Vi instämmer i utredningens konstaterande att de sjunkande kunskapsresultaten hos skolelever utgör ett hot mot Sveriges position som kunskapsnation. Detta understryker vikten av att snarast vända utvecklingen. Sverige har inte råd med en situation där en stor andel elever lämnar grundskolan utan behörighet för att läsa vidare på en gymnasieutbildning.

Det borde vara en självklarhet att fristående skolor välkomnas att delta i arbete med att vända denna mycket allvarliga utveckling. Den alarmerande bristen på lärare ställer krav på att hitta nya vägar, vid sidan om den traditionella lärarutbildningen, för de som är intresserade av att byta yrke och börja arbeta i skolan. Vi instämmer i utredningens ifrågasättande av att den väg som nu valts, att inskränka möjligheterna att bli lärare, är rätt riktning för att lösa den ökade bristen på lärare av hög kvalitet. I dag finns ett stort antal undantag från behörighetskraven för lärarlegitimation, men dessa är svåröverskådliga och handlar ofta om formalia. Det vore bättre med mer generella undantagsregler för att kunna anställa undervisningsskickliga personer med goda ämneskunskaper som lärare, där arbetsgivaren avgör om personen har kompetens nog för att självständigt undervisa och betygsätta elever.

Vidare bör möjligheterna till samverkan mellan skolhuvudmän och andra utbildningsaktörer förbättras. I en framtid där vi ser en stor lärarbrist och framförallt att mycket få lärare kommer att examineras inom vissa ämnesområden som t.ex. matematik och kemi, krävs bättre möjligheter till undervisningsentreprenader mellan skolhuvudmän och med andra aktörer. Den tekniska utvecklingen leder till allt bättre undervisningsmöjligheter med lärare och elever på olika platser i tid och rum, vilket i sin

tur också är ett sätt att lösa lärarbristen. Men då måste beslutsfattare se de goda möjligheterna till utveckling av fjärr- och distansundervisning; en undervisningsform som hittills, trots ett flertal utredningar i Sverige och en snabb utveckling av verktyget i många andra länder, betraktats med skepsis och farhågor om att undervisningen inte går att individualisera. Det stora kunskapsstapp i Sverige som PISA visat, innebär att vi behöver ett mer modernt och framåtblickande tänkande för att kunna bli en kunskapsnation i framkant.

Tillit och transparens

Under avsnittet "Tillit och en god förvaltning stärker ekonomin" för Långtidsutredningen ett resonemang kring vikten av tillit till samhällets institutioner. Långtidsutredningen menar att Sverige i många avseenden är ett land med en väl fungerande offentlig förvaltning. Vi kan instämma i detta men vill samtidigt peka på några problem som riskerar att leda till minskad tillit. När det gäller det svenska utredningsväsendet så påpekar Långtidsutredningen att Sverige har kritiserats av både nationella och internationella aktörer för att konsekvensanalyser inom den statliga förvaltningen håller för låg kvalitet. Vi instämmer i att det är viktigt att beslutsunderlagen innehåller information som är relevant för sammanhanget, föreslagna åtgärders effekter på samhällsekonomin och näringslivsklimatet. Frågor om kvalitet i den offentliga sektorn avfärdas ofta med att det är svårt att mäta. Vi vill understryka vikten av att hitta modeller för utvärdering av kvalitet när det gäller tjänster, oavsett om det är offentliga eller privata aktörer som levererar tjänsterna.

Långtidsutredningen påpekar mycket riktigt att en stor del av den offentliga tjänsteproduktionen äger rum i kommuner och landsting. De framhåller också att det för medborgarnas tillit är viktigt att den offentliga förvaltningen på regional och kommunal nivå bedrivs effektivt och utan nepotism eller annan korruption. Vi instämmer i att det finns anledning att se över hur effektivt den kommunala förvaltningen agerar i frågor som exempelvis rör etablering av näringsverksamhet och markanvisningar. Vår erfarenhet visar att det finns problem med dagens system där många kommuner ser en friskoleverksamhet som en konkurrent till den kommunala skolan eller förskolan och söker agera för att försvåra en etablering av en fristående verksamhet. Vi vill understryka vikten av att en kommun inte få möjlighet att förhindra etableringen av fristående aktörer. Den diskussion som finns om att införa ett kommunalt veto för friskoleetableringar skulle helt klart påverka tilliten till kommunala aktörer. Vi saknar ett resonemang från utredningens sida när det gäller detta problemområde på utbildningssidan. Vi välkomnar därmed åtgärder som skulle leda till en ökad transparens i de kommunala finanserna. Dagen debatt fokuseras ganska ensidigt på hur friskoleaktörer använder skolpengen i sin verksamhet medan det knappast är någon diskussion alls om hur kommunerna använder skolpengen i sin egen skolverksamhet. Kravet på att skattededlen ska användas effektivt måste omfatta alla, oavsett huvudmannaskap. Mot

bakgrund av den ökade efterfrågan på välfärdstjänster som kan antas i framtiden så framstår det som mycket viktigt att hitta mått för att mäta produktiviteten och effektiviteten inom området välfärdstjänster. Detta gäller oavsett huvudmannaskap. En viktig förutsättning för ett effektivt nyttjande av skattemedlen är en god organisation och styrning/ledning av verksamheterna och som också, i en allt mer globaliserad värld, har förmåga att snabbt anpassas till nya förutsättningar.

Friskolornas riksförbund
2016-04-27

Ulla Hamilton
VD